

Klimatkrisen och de nya berättelserna - om att lyfta fram möjligheter att påverka i positiv riktning och inge hopp om förändring

Gerd Johnsson-Latham, Karin Sundby

Gerd Johnsson-Latham, styrelseledamot Klimatriksdagen,
gerdjohnssonlatham1@hotmail.com

Karin Sundby, ordförande Klimatriksdagen, karinsundby77@gmail.com

”Vi är den första generationen som känner av klimatförändringarna och den sista generation som kan göra något åt dem.” President Barack Obama 2014

Behovet av en ny berättelse

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga, kanske rent av vår *civilisations* ödesfråga.

Klimatriksdagen vill lyfta fram den tydliga problembild och berättelse om klimatet som vetenskapen beskriver – och bidra till att åtgärda problemen och vända utvecklingen.

Men den gamla berättelsen står i vägen. Den som präglat människors liv i generationer, sedan upplysningstiden, och som lyft fortsatt framtidstro och teknikoptimism. Den föräldrade berättelse som nu närmast desperat förfäktas av grupper med starka ekonomiska egenintressen i t ex oljeindustri och skogsskövling. Men berättelsen lever också kvar i stora grupper som kanske inser men ändå förnekar vetenskapen om hur deras egna ohållbara livsstils- och konsumtionsmönster förvärrar klimatkrisen.

Vi vet att vi arbetar i uppförsbacke med att föra fram en ny berättelse som upplevs som obekvämt och störande och som kräver *mental omställning* av minst samma dignitet som när människor för ca 500 år sedan började inse att jorden inte var platt utan rund.

Den nya berättelsen är dock full av hopp och ger möjlighet att bryta den handlingsförlamning och klimatångest som drabbat alltför många, särskilt unga människor.

Klimatriksdagen vill visa politiker på alla nivåer att det finns en stark opinion för att vända skutan och vidta kraftfulla politiska åtgärder för att motverka klimatförsämringar. *Vi vill genom vår existens och vårt agerande visa på möjligheterna att påverka i positiv riktning och inge hopp om förändring.*

Klimatriksdagen ser nya berättelser som en stark och helt avgörande kraft för förändring.

Vi vill därför bidra till en ny berättelse om vad som är viktigt i livet och hur vi själva kan vara aktiva medborgare och bidra och inge hopp om förändring. Arbetet knyter an till folkrörelserna under 1800-talet när breda folklager utmanade den tidens överhets förnekande av krav på allmän och lika rösträtt och alla människors möjligheter att påverka samhällets utveckling. Makten utmanades då genom att människor organiserade sig, skaffade sig kunskap och bl a arrangerade folkriktsdagar.

På samma sätt som våra förfäder och anmödrar arbetar vi i Klimatriksdagen för en ny berättelse som utmanar de makthavare som ofta lyssnar mer på ekonomiskt starka grupper än andra människor. Idag står klimatfrågan i fokus och krav på rättvis fördelning liksom respekt för alla människors lika värde och respekt för allt levande.

Klimatriksdagens berättelse synliggör och bygger på människans relation till resten av naturen, för att gå från våldsamt utnyttjande till respektfullt samarbete och grundas på kvaliteten i stället för kvantitet.

Grundtanken är att tillgodose "everyones needs - but not everyones greed".¹

Vad Klimatriksdagen är

Klimatriksdagen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening vars syfte är att klimatfrågan ska få en central roll i valrörelser, politiska beslutsfattares arbete och samhällsdebatten i stort. Föreningen tillkom 2014 och har sitt säte i Stockholm med medlemmar och lokala grupper över hela landet.

Vår målsättning är att mobilisera människor, sprida kunskap och insikt samt att påverka beslutsfattare att basera hela sitt agerande på insikt om klimathoten.

Föreningen anger att *"Vi tar klimatvetenskapens varningar på största allvar. Temperaturökningarna måste begränsas till 1,5 grader. Vi stödjer lösningar som utgår från alla människors lika värde och rättigheter, samt tar hänsyn till rättvisa och utrotande av fattigdom. Detta enligt Parisavtalets (COP21) artikel 2, FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, samt FN:s globala mål för hållbar utveckling."*

Klimatriksdagen uppmanar samtliga partier, oavsett ideologisk utgångspunkt, att ta klimatfrågan på allvar och visa oss väljare den klimatpolitik de avser bedriva. Vi uppmanar partierna att se klimatförändringen som den ödesfråga den är och driva på för att ge resurser, förutsättningar och styrmedel som leder samhället och medborgarna in i en verklig och tillräckligt snabb omställning till ett hållbart samhälle.

1 www.klimatriksdagen.se

Föreningen Klimatriksdagen har två övergripande mål:

- Att bidra till att politiska beslut på nationell och lokal nivå inom alla områden leder till en snabb och radikal omställning där Sverige tar ansvar för 1,5-gradersmålet och att också Sveriges agerande i EU och globala fora som FN bidrar till detta.
- Att Klimatriksdagen ska vara *en samlande och pådrivande kraft* för civilsamhälle och företag för att ge insikter, ökat hopp, nya verktyg och kreativa idéer för påverkan och en snabb omställning till en fossilfri värld och en hållbar planet.

Klimatriksdagen har en konkret färdplan som utgör en helhet för hur arbetet ska kunna bedrivas. En viktig grund är de tolv motioner som röstades fram vid Klimatriksdagen 2018:

- Att klimatlagen baseras på en koldioxidbudget utifrån Sveriges åtagande enligt Paris-avtalet, med årliga utsläppsminskningar. Detta ska även gälla kommuner och regioner.
- ett stoppdatum för fossila bränslen
- en fossilfri finanssektor
- att åtgärder ska utgå från klimatmål, inte prognoser för transporter, att tågtrafiken inom EU ska samordnas och att långsiktiga strategier för att minska flygets utsläpp med t ex stopp för subventioner av flyg, ska antas
- skydd av kollagren i de svenska skogarna
- en global livsmedelsstrategi som bygger på bred samhällsnytta framför kortsiktiga ekonomiska egenintressen.
- garantier för miljö- och människorättsförsvarens säkerhet världen över
- informationskampanjer till hushåll mm om klimatet och att klimatet ska finnas på agendan i skolundervisningen

Allt vi gör präglas av *ett långsiktigt konsekvent påverkansarbete*. Men - det är bråttom och det krävs *också ett kraftfullt agerande på kort sikt*:

Klimatriksdagen vill i samverkan med civilsamhället inom miljö, folkbildning, bistånd, kyrkor mm och med stöd av hållbara företag föra en dialog med regeringen för att skärpa klimatlagen och klimatmålen och genomföra konkreta åtgärder med nödvändiga resurser.

Vår centrala sponsor är Postkodstiftelsen som beviljat ett stort projektstöd för åren 2019-2020. Bland övriga sponsorer märks SPP fonder, Klimataktion, Svenska Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden, Jordens vänner, CEMUS, Diakonia, Tidningen Etc, Återvinningsföretaget RagnSells, Hyresgästfören-

ingen, Ordfront, Vi-skogen, Greenpeace, Afrikagrupperna, Latinamerikagrupperna, företag som MatHem, advokatbyråer, fackliga organisationer m fl.

Klimatriksdagen har gedigen erfarenhet av att planera och genomföra stora projekt, huvudsakligen baserat på obetalda arbetsinsatser från ett hundratal personers sida.

Våren 2014 genomfördes världen första klimatriksdag i Norrköping och samlade då ca 600 delegater, till en helg med diskussioner och röstning kring motioner samt seminarier, tal, konserter, möten och nätverkande. Rapporten om Klimatriksdagen 2014 finns i bokform.²

Klimatriksdagen 2018 arrangerades i Stockholm och samlade cirka 900 besökare. En mängd utställare presenterade studier och innovationer under Klimatriksdagen.

Slutprodukten från Klimatriksdag 2018 – som nu utgör en grund för det fortsatta arbetet - var de tolv motioner av mer än 250 inkomna som fick flest röster och som alla anger åtgärder på klimatområdet. De tolv motionerna har jämte rapporten från Klimatriksdagen överlämnats till riksdagspartiernas ledningar, kommuner, media, civilsamhället m fl. Motionerna behandlades i den svenska riksdagen i slutet av juni 2018 efter en interpellation till vice statsministern.

Från att tidigare ha fokuserat på att förbereda och genomföra klimatriksdagar inför svenska riksdagsval har Klimatriksdagen från och med sommaren 2018 arbetat med att fortlöpande föra upp klimatfrågan på agendan och driva på att de politiska partierna tar ansvar – och agerar vuxet. Så att det inte blir barnen, som Greta Thunberg säger, som måste agera vuxet.

Klimatriksdagen var på plats i Almedalen och frågade ut alla riksdagspartier om deras klimatarbete. Liknande frågor ställdes till partierna inför valet i september 2018.

Våren 2019 bedrivs vårt påverkansarbete enligt två spår: ett som avser mobilisera väljarna att delta i EU-valet och göra valet till en fråga om klimatet, och ett spår som innebär att vi fortsatt agerar som blåslampa och ”watch-dog” gentemot de politiska partiernas klimatarbete i Sverige; på riksplanet, regionalt och kommunalt.

Klimatriksdagen arbetar med såväl global som lokal ansats

Klimatriksdagen arbetar utifrån insikten att klimatkrisen till hela sin natur är global och kräver globala åtgärder och överenskommelser. Vi deltog t ex genom föreningens ordförande under COP 24 i Katowice 2018 och knöt då kontakter med andra aktörer i klimatarbetet, bl a inför EU-valet i maj 2019 då vi hoppas på en stark klimatmanifestation på många håll inom EU.

Vi vet också att en nyckel till förändring är lokalt arbete; lokal medvetenhet och

² <http://klimatriksdag2014.se/>

lokalt agerande. Vi har därför också ett tydligt fokus på vad som görs – och inte görs – i Sverige i klimatfrågan; på alla plan – nationellt, på landstingsnivå och kommunalt och vi bevakar vad näringsliv och banker gör.

Vårt arbete knyter an till i stort sett samtliga globala utvecklingsmål. Det adresserar direkt mål 13 om bekämpning av klimatförändringar och dessutom mål 12 om hållbar konsumtion och produktion samt mål 7 om hållbar energi. Projektet knyter också starkt an till mål 6 om rent vatten, mål 9 om hållbar industri och mål 11 om hållbara städer.

Insatserna rör också mål 14 om hav och marina resurser liksom mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald. De knyter också an till hållbarhetsmål 10 om minskad ojämlikhet, mål 1 om att motverka fattigdom, mål 2 om att motverka hunger, mål 3 om hälsa och välbefinnande samt mål 5 om jämställdhet.

Eftersom vårt arbete baseras på vetenskapen om att klimatfrågorna måste lösas i samverkan med andra har det också en stark anknytning till mål 17 om globalt partnerskap.

Vårt projekt och vad vi kommer att göra 2019-2020

Genom det stöd vi fått av Postkodstiftelsen 2019 - 2020 kommer vi framöver kunna genomföra en del större satsningar som vi ser som avgörande för att stärka vårt påverkansarbete i fråga om klimatet.

Våren 2019 låg EU-valet i fokus för vårt arbete eftersom vi ville göra EU-valet till ett klimatval för alla i Sverige, och helst också för andra delar av EU.

Hösten 2019 planeras en utvärdering och analys av vad vi åstadkommit och vi kommer också att anordna seminarier mm.

Våren 2020 lägger vi tyngdpunkten på att anordna en mini-Klimatriksdag i syfte att ha en kontrollstation mitt emellan två val för att konkret mäta vad som gjorts, primärt utifrån förslagen i de tolv motioner som Klimatriksdagen röstade fram 2018.

Därefter blir 2022 är ett viktigt årtal för Klimatriksdagen. Dels är det då åter val i Sverige och dags för en ny Klimatriksdag, men det är också dags att högtidligt hålla att det gått 50 år sedan miljökonferensen i Stockholm 1972, 30 år sedan Johannesburg 1992 och 20 år sedan Riokonferensen 2002.

Nästa stora sammanfattande rapport från FN-s klimatpanel planeras också publiceras 2022. Vi vill agera aktivt för att 2022 rikta blicken framåt och markera vikten av att inte bara fira jubileer utan se framåt och skynda på klimatarbetet i stort.

En tanke är att Klimatriksdagen 2022 ska bidra i arbetet med att anordna en internationell alternativkonferens för klimatet, där vi driver på för insikt och hopp, nya verktyg och kreativa idéer för omställning till en fossilfri värld och en hållbar planet.

Vilka är möjligheterna vi tar fasta på?

Klimatriksdagen vill agera utifrån det momentum som nu finns i klimatfrågan

Vi vill också lyfta fram vikten av en ny, sann berättelse – dvs en som är baserad på verkligheten - om hur vi kan skapa rättvis och hållbar utveckling som kan ge både oss själva och framtida generationer bättre liv.

Vi ser möjligheter genom den växande medvetenheten bland många människor om att vi inte som hittills kan blunda för problemen och tro att andra löser dem, genom agerande på andra håll i världen.

Vi ser också att människor är beredda att ta till sig kunskap och tillstå att svenska utsläpp inte bara genereras *inom* Sveriges gränser utan genom alla våra konsumtionsbaserade utsläpp som också innefattar vårt utlandsresande, de varor vi importerar samt sjöfarten.

Vi bygger på insikten att snabba åtgärder för att hantera klimathoten är en förutsättning för att vi, våra barn och barnbarn, ska kunna leva bra liv, åtnjuta god hälsa, säkra arbeten och inkomster, en fungerande infrastruktur, goda bostäder mm.

Vår analys är också att klimatarbetet måste bedrivas utifrån ett rättvis- och jämställdhetsperspektiv, eftersom bara en lite del av jordens befolkning – ca 10% - står för nästan hälften av alla utsläpp, och fattiga kvinnor ofta är de som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Och den allra rikaste procenten står för 13%, dvs nästan en sjundedel av alla utsläpp.³

En stor möjlighet i vårt arbete är den växande kunskapen om klimatförändringarna, i *forskningsrapporter och annan kunskap*, bl a PNAS-rapport som professor Johan Rockström m fl medverkat i och som visar att jorden riskerar att röra sig mot ett växthusliknande tillstånd⁴ samt professor emeritus Staffan Laestadius bok om vikten av en skyndsam omställning⁵.

Vad ser vi som de största hindren? Externa såväl som interna?

Projektet har betydande risker, främst externa men också interna.

Den största externa risken bedöms vara att den regering och de landstings- och kommunpolitiker som valts inte prioriterar frågorna om klimat, och inte heller agerar på det sätt som krävs. Och att det finns liknande risker på EU-nivå.

Det finns också en betydande risk att irreversibla klimatförändringar inträder på grund av en accelererande global uppvärmning.

De växande hoten mot demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer – inklusive föreningsfrihet - både i vår omvärld och i vårt eget land utgör också en risk för arbete för att motverka klimatförsämringar, ekonomisk och

3 Piketty, Thomas "Carbon and inequality" (2015)

4 (www.forskning.nu) https://docs.google.com/document/d/1ekVQiLG5wGf_wpnK8-f1iaHbyui.TSAA-S-RyjudB3WosU/edit#heading=h.gjdgxs

5 Laestadius, Staffan, "Klimatet och Omställningen" (2018)

social ojämlikhet och kränkningar av mänskliga rättigheter. Risken finns idag också att ökade motsättningar både inom och mellan länder leder till väpnade konflikter där miljö- och klimatarbete ytterligare försummas.

För att möta externa risker i form av politiskt motstånd vill Klimatriksdagen agera än mer aktivt för att engagera och mobilisera aktörer som står upp för skarpa åtgärder på klimatområdet, genom manifestationer, möten, framtagande av rapporter mm. Det finns också risker med att vi inte når ut med våra budskap pga konkurrens i mediebruset.

Ytterligare en risk är att en folkrörelse för klimatet inte blir så organiserad och samlad som krävs. Den risken är inte obetydlig eftersom rörelsen nu är uppdelad på många olika organisationer.

För att möta interna risker avser Klimatriksdagen liksom tidigare konsekvent arbeta för att stärka samverkan med andra aktörer på klimatområdet så att den breda klimatrörelsen blir en än starkare kraft för nödvändig omställning och nytänkande.

Vad ser vi som lösningen?

Vi vill bidra till en berättelse som bygger på dagens verklighet och inte på lösan sand.

I den vill vi lyfta fram hopp och handlingskraft, och motverka den klimatangest och handlingsförlamning som hotar vår framtid.

Vi ser det som en möjlighet att visa att omställning inte behöver innebära mindre välfärd. Den kan tvärtom inriktas på *klimatsmarta* prioriteringar och därmed säkra centrala och bestående aspekter av välfärd som mindre växthusgasutsläpp, ren luft, rena hav, rent vatten, giftfri mark, minskad stress, mindre ohälsa mm. Den kan också innebära satsningar på andra former av välfärd än vår tids koldioxidframkallande syn på utveckling, genom att tex satsa på kraftiga insatser mot våld mot kvinnor, omsorg av barn och äldre mm.

Dana Meadows påpekar att (vår översättning): ”Människor inte behöver stora bilar – de behöver respekt. De behöver inte proppfulla garderober – de behöver känna sig attraktiva och känna spänning, variation och skönhet. ... *Sambällen kan hitta icke-materiella sätt att tillgodose behoven, i en värld där vi vet att resurserna är knappa och utsläppen måste minska.*”⁶

Oxfordekonomen Kate Raworth har framhållit behovet av en ny ekonomisk teori, som utformas efter nödvändigheten att möta allas behov, och som tar hänsyn till planetens gränser.⁷

6 Meadows, Dana i Wijkman och Weiszöckers “Come on, Capitalism, short-termism, population and the destruction of the planet” (2018)

Vad har vi uppnått hittills och vad är samhällsnyttan?

Klimatriksdagen har uppnått relativt mycket med begränsade resurser:

- Vi har genomfört två Klimatriksdagar
- Vi har ökat vårt medlemsantal
- Vi har nått fram till politiska parter på alla nivåer med våra krav på aktivt klimatarbete
- Vi har fått våra krav debatterade riksdagen genom interpellationsdebatten den 26 juni 2018
- Vi har anordnat välbesökta utfrågningar av riksdagspartierna
- Vi har fått en rad artiklar publicerade i bl a Göteborgsposten, Etc, Syre m fl tidningar
- Vi har aktivt nätverkat med andra delar av klimatrörelsen, bl a under COP 24 i Katowice
- Vi har fått betydande anslag för vår verksamhet från bl a Postkodstiftelsen och en rad andra sponsorer

Vad kan andra lära sig? Till exempel om genomförbarhet och hur vi försöker styra för att nå uppsatta mål

Klimatriksdagen har gjort ett antal erfarenheter som vi vill lyfta fram till stöd för olika insatser på klimatområdet.

- Arbeta långsiktigt och ha tålamod! Klimatarbete kräver stort tålamod och stor långsiktighet. Förändring går långsamt och det är viktigt att inse att allt tar lång tid; tid som vi kan uppleva inte finns.
- Det krävs betydande flexibilitet. Eftersom förändringarna på klimatområdet nu sker snabbt går det inte att helt förutse vad som primärt behöver åtgärdas och det krävs betydande flexibilitet för att möta nya fortsatta utmaningar på klimatområdet.
- Bygg på kunskap och forskningsrapporter. Det är viktigt att vara påläst och kunna argumentera på saklig basis. Dela upp ansvaret inom organisationen så att kunskapen sprids och arbetet underlättas.
- Formulera konkreta krav! Ju mer konkreta krav vi ställer desto lättare går det att göra kvantitativa och kvalitativa utvärderingar.
- Samverka med likasinnade! Klimatarbetet kräver en stark och samlad miljö rörelse som visserligen kan fokusera på olika aspekter av problemen men där de enskilda aktörerna ändå stärker varandra.

Avslutningsvis

Klimatriksdagens arbete bygger på samma grundtanke och berättelse som de starka aktiva folkrörelser som en gång la grunden för den svenska demokratin och den välfärdsstat som växte fram när allas röster fick höras och kunde påverka.

Folkriksdagarna i slutet av 1800-talet kom till som ett resultat av att makthavarna inte lyssnade på dåtidens människors krav på allmän och lika rösträtt. Idag kan vi se att makthavarna inte tar till sig kunskap och sikt på klimatområdet utan styrs av kortsiktiga ekonomiska egenintressen bland starka lobbygrupper.

Idag måste klimatet stå i fokus, med en aktiv folkrörelse och för samhället som helhet.